
Iordanes și gepizii. Între goticism, pangermanism și Walter Goffart

Sorin NEMETI

Cuvinte cheie: gepizi, Iordanes, goticism, migrații, pangermanism.

Keywords: Gepids, Jordanes, goticism, migrations, pangermanism.

Descoperirile arheologice recente în peisajul transilvan au condus la înmulțirea vestigiilor din secolele V-VI p. Chr, constând în special din așezări sau cimitire aparținând „orizontului cu morminte în șiruri” (*Reihengräberkreis*)¹. Pornind de la mențiunile izvoarelor scrise și de la interpretarea etnică a vestigiilor arheologice (conform metodologiei așa-zisei *Siedlungarchäologie* sau *Culture-History*)² toate aceste descoperiri sunt interpretate, cu consecvență, ca fiind gepide. Se resimte aici și influența istoriografiei maghiare care postulează existența unui „regat gepid” în bazinul carpatic, între 454 și 567 p. Chr.³, sau, mai evaziv spus, a unei „structuri de putere gepide”. Interpretarea „gepidă”, care a condus în ultimii ani la o veritabilă „gepidizare” a Transilvaniei secolului al VI-lea se explică pe de o parte printr-o preocupare redusă a arheologilor pentru conceptualizarea teoretică a „etnicității” barbare în Antichitatea târzie⁴ și pe de altă parte printr-o retransare în „pozitivism arheologic”, în tipologie și cronologie convenționale (ca o reacție împotriva dogmei continuității daco-romane, anume a întreprinderii mecanice și excesive a vestigiilor arheologice din fosta provincie Dacia ca aparținând autohtonilor latinofonii).

K. Horedt, în sinteza sa din 1986, împarte istoria Transilvaniei antice târzii și medieval timpurii în trei perioade: germanică, slavă și maghiară. Prima perioadă – cea germanică – ar începe odată cu părăsirea provinciei de către romani și instalarea aici a goților și vandalilor purtători ai culturilor Cerneahov și Przeworsk și se încheie odată cu ultimele manifestări ale civilizației de tip „merovingian” a gepizilor, anume varianta târzie a cimitirelor cu morminte în șiruri, orizontul zis Band-Noșlac (încadrat până în prima jumătate a secolului al VII-lea p. Chr.)⁵. Conform acestei reconstituiri istorice timp de mai mult de două secole (454-680 p. Chr.) Transilvania a fost inițial stăpânită și apoi locuită de neamul gepizilor. Viziunea modernă curentă – un *locus classicus* al istoriografiei – este că acești gepizi sunt germanici orientali, strâns înrudiți cu goții și vandalii, una dintre multele „națiuni gotice” antrenate în acest carusel al migrațiilor popoarelor germanice (*Völkerwanderung*) din Antichitatea târzie, migrații care au condus la dispariția Imperiului Roman de Apus și la nașterea regatelor germanice barbare, nuclele ale statelor germanice medieval-moderne.

Gepizii și celelalte „națiuni gotice”.

Pentru că „germanicitatea” (*Germanentum*) majorității populațiilor barbare menționate de sursele scrise la Dunăre (goți, vandali, gepizi, sciri, heruli) se originează în narațiunile istorice ale epocii lui Iustinian (Iordanes și Procopius), se conturează în Renaștere prin „exaltarea goților” (goticism) și își găsește expresia definitivă după constituirea disciplinei *deutsche Altertumskunde* și apariția exceselor pangermaniste⁶, vom încerca să schițăm o istorie a acestor momente din perspectiva originii gepizilor.

1 Horedt 1977, 251-268.

2 Halsall 2010, pp. 23-24; Curta 2006, pp. 21-27.

3 Csallány 1961.

4 Curta 2006, pp. 12-20; Curta 2007, pp. 159-185.

5 Horedt 1986, *passim*.

6 Goffart 2006, 187-208 (cap. *None of Them Were Germans: Northern Barbarians in Late Antiquity*, unde discută problema identității gepizilor, scirilor și herulilor).